

KORKEIMMAN HALLINTO-OIKEUDEN PÄÄTÖS

Antopäivä
8.6.2017
Taltionumero
2732
Diaarinumero
2349/2/16

1 (7)

Asia Vammaispalvelua koskeva valitus

Valittaja A

Päätös, jota valitus koskee

Turun hallinto-oikeus 10.6.2016 nro 16/0333/2

Asian aikaisempi käsittely

Rauman sosiaali- ja terveyslautakunnan alainen viranhaltija on 15.10.2015 hylännyt A:n hakemuksen vammaispalvelulain mukaisesta henkilökohtaisesta avusta.

Sosiaali- ja terveyslautakunta on päätöksellään 24.11.2015 (§ 330) hylännyt A:n oikaisuvaatimuksen, koska A:n silmäsairaudet ovat pääasiallisesti ikääntymiseen liittyviä sairauksia.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Turun hallinto-oikeus on hylännyt A:n sosiaali- ja terveyslautakunnan päätöksestä tekemän valituksen.

Hallinto-oikeus on perustellut päätöstään seuraavasti:

Vammaispalvelulain 8 §:n 2 momentin mukaan kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle muun muassa henkilökohtaista apua, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista.

Vammaispalvelulain 8 c §:n 1 momentin mukaan henkilökohtaisella avulla tarkoitetaan tässä laissa vaikeavammaisen henkilön välttämätöntä avustamista kotona ja kodin ulkopuolella:

- 1) päivittäisissä toimissa;
- 2) työssä ja opiskelussa;
- 3) harrastuksissa;
- 4) yhteiskunnallisessa osallistumisessa; tai
- 5) sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä.

Vammaispalvelulain 8 c §:n 3 momentin mukaan henkilökohtaista apua järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka tarvitsee pitkäaikaisen tai etenevän vamman tai sairauden johdosta välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua suoriutuakseen 1 momentissa tarkoitetuista toiminnoista eikä avun tarve johdu pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista. Pykälän 4 momentin mukaan henkilökohtaista apua on järjestettävä päivittäisiä toimia, työtä ja opiskelua varten siinä laajuudessa kuin vaikeavammaisen henkilö sitä välttämättä tarvitsee.

A on 85-vuotias nainen, joka asuu yhdessä puolisonsa kanssa kerrostalossa. Puoliso toimii hänen omaishoitajanaan ja auttaa jokapäiväisissä toimissa. A:n diagnoosit ovat muun muassa silmänpohjan ikärappeuma (degeneratio maculae senilis atrop), kaihi, huono kuulo ja Parkinsonin tauti. Silmätautien erikoislääkäri Olli Rauvolan 20.11.2013 antamassa lausunnossa on muun ohella todettu, että A:lla on todettu silmänpohjarappeatumaa vastaanotolla jo yli 10 vuotta sitten.

Hallinto-oikeus toteaa, että henkilölle myönnetty omaishoidon tuki ei sinänsä estä vammaispalvelulain mukaisen henkilökohtaisen avun myöntämistä, mikäli laissa asetetut edellytykset täyttyvät. A:n silmänsairaudet ovat kuitenkin pääasiassa ikääntymiseen liittyviä sairauksia. Asiassa saatu selvitys huomioon ottaen ei ole syytä epäillä, että A:n silmänsairaudet johtuisivat jostain muusta syystä kuin ikääntymisestä. Näin ollen sosiaali- ja terveyslautakunnan päätöksen muuttamiselle ei ole perusteita.

Sovelletut oikeusohjeet

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 8 § 2 momentti sekä 8 c § 1, 3, 4 momentti

Käsittely korkeimmassa hallinto-oikeudessa

A on valituksessaan vaatinut, että sosiaali- ja terveyslautakunnan ja hallinto-oikeuden päätökset kumotaan ja hänelle myönnetään henkilökohtaista apua 30 tuntia kuukautta kohden.

Vaativustensa tueksi A on esittänyt muun ohella seuraavaa:

A:lla on useita vammoja ja sairauksia. Silmänpohjan rappeumatauti on todettu vuosia sitten. Näkövammautuminen tai sokeutuminen ei kuulu normaaliin vanhenemiseen. Riski sairastua silmänpohjan ikärappeumaan kasvaa iän myötä. Kun kuitenkin huomioidaan sokeiden tai 100 prosenttisesti näkövammaisten ihmisten määrä koko väestöstä, ei silmänpohjan ikärappeumaa ja siitä johtuvaa näkökyvyn menetystä voida pitää vammaispalvelulain tarkoittamana ikääntymiseen liittyvänä sairautena tai toimintarajoitteena.

A:n näkövamman haitta-aste on 90 %. Tämän lisäksi hänellä on kuulovamma. Kaksoisaistivamma vaikuttaa kommunikointiin ja vuorovaikutukseen, päivittäisiin toimintoihin, orientoitumiseen ja liikkumiseen sekä tarkkaan lähityöhön. Näiden aistivammojen lisäksi A:lla on Parkinsonin tauti. A:n puhe ja ajattelu on kuitenkin selkeää, ja hän kykenee käyttämään itsemääräämisoikeuttaan ja päättämään omista asioistaan.

Oikeutta henkilökohtaiseen apuun ei ole sidottu tiettyyn ikään, vaan toimintavajavuuden objektiivisiin syihin. Myös ikääntyneillä vaikeavammaisilla henkilöillä sekä ikääntyneenä vaikeasti vammautuneilla on oikeus henkilökohtaiseen apuun samoin perustein kuin muillakin vaikeavammaisilla henkilöillä. Asiassa on huomioitava myös Suomen ratifioima YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva sopimus ja sen valinnainen pöytäkirja.

Koska A ei kykene vammojensa ja sairauksiensa aiheuttamien toimintarajoitteiden vuoksi liikkumaan yksin osallistuakseen tavanomaisen elämän toimintoihin, hän tarvitsee henkilökohtaisen avustajan apua kodin ulkopuolella esimerkiksi päivittäiseen ulkoiluun tai kaupassa käyntiin.

Sosiaali- ja terveyslautakunta on antanut selityksen.

A on antanut vastaselityksen.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu

Korkein hallinto-oikeus kumoaa Turun hallinto-oikeuden sekä sosiaali- ja terveyslautakunnan päätökset ja palauttaa asian Rauman sosiaali- ja terveyslautakunnalle uudelleen käsiteltäväksi.

Perustelut

Sovellettavat säännökset

Vammaispalvelulain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä.

Vammaispalvelulain 8 §:n 2 momentin mukaan kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle muun muassa henkilökohtaista apua, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista.

Vammaispalvelulain 8 c §:n 1 momentin mukaan henkilökohtaisella avulla tarkoitetaan tässä laissa vaikeavammaisen henkilön välttämätöntä avustamista kotona ja kodin ulkopuolella:

- 1) päivittäisissä toimissa;
- 2) työssä ja opiskelussa;
- 3) harrastuksissa;
- 4) yhteiskunnallisessa osallistumisessa; tai
- 5) sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä.

Vammaispalvelulain 8 c §:n 3 momentin mukaan henkilökohtaista apua järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka tarvitsee pitkäaikaisen tai etenevän vamman tai sairauden johdosta välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua suoriutuakseen 1 momentissa tarkoitetuista toiminnoista eikä avun tarve johdu pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista.

Vammaispalvelulain muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 166/2008 vp) 8 c §:ää koskevien yksityiskohtaisten perustelujen mukaan vammaispalvelulaissa ei tuolloinkaan asetettu ylä- eikä alaikärajoja palvelujen ja tukitoimien saamiselle, vaan ainoana perusteena on henkilön

vammasta tai sairaudesta aiheutuva tarve ja erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien palvelujen ja tukitoimien kohdalla erikseen määritelty vaikeavammaisuus. Myös ikääntyneillä vammaisilla henkilöillä sekä ikääntyneinä vammautuneilla henkilöillä on oikeus palveluihin ja tukitoimiin vammaisuuden perusteella samoin perustein kuin muillakin vammaisilla henkilöillä. Ikääntymiseen liittyvä vammaisuus on erotettavissa normaaliksi katsottavasta ikääntymisestä. Pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista johtuva avun ja tuen tarve ei edelleenkään kuuluisi vammaispalvelulain nojalla järjestettäväksi. Tähän avun ja tuen tarpeeseen vastaaminen tapahtuisi muun sosiaali- ja terveydenhuollon yleis- ja erityislainsäädännön nojalla.

Asiassa saatua selvitystä ja johtopäätökset

Silmätautien erikoislääkärin antamien lausuntojen mukaan vuonna 1930 syntyneellä A:lla on todettu silmänpohjan ikärappeuma yli 10 vuotta sitten. Tämän sairauden aiheuttama vamman haitta-aste on 90 prosenttia ja haittaluokka 18. A:lla on toiseksi silmässä lisäksi pienellä alueella kaihi, joka ei vaadi leikkaushoitoa. Silmänpohjan rappeuma on merkittävin näkövammaisuutta aiheuttava sairaus länsimaissa. Suomessa 42 prosenttia näkövammaisuudesta on silmänpohjan rappeuman aiheuttamaa. Sille on kolme merkittävää tekijää: ikä, perinnöllisyys ja tupakointi. Vaikea-asteinen näkövammaisuus ei kuulu normaalin vanhenemiseen. Palvelusuunnitelman mukaan A:n oikea korva on leikattu 16-vuotiaana, ja hänellä on huono kuulo.

Esitetyn selvityksen perusteella riski sairastua silmänpohjan ikärappeumaan lisääntyy iän myötä. Tämä yksistään ei kuitenkaan tarkoita sitä, että sairaus ja siitä johtuvat toimintarajoitteet liittyisivät ikääntymiseen sillä tavoin, kun vammaispalvelulaissa ja sen esitöissä asialla tarkoitetaan. Silmänpohjan rappeumaan sairastumiseen vaikuttaa myös muita riskitekijöitä kuin ikääntyminen, ja tautiin voivat sairastua myös nuoret henkilöt.

Asiassa saatu selvitys osoittaa, että A:lla on vaikea näkövamma, joka on seurausta hänen sairastamastaan silmänpohjan ikärappeumasta. A:n avun tarve liittyy pääosin tämän sairauden aiheuttamaan näkövammaan ja siihen liittyviin toimintarajoitteisiin. A:n silmänsairaus ja sen aiheuttama vaikea näkövamma eivät ole olleet seurausta ikääntyessä väistämättä tapahtuvasta elimistön heikkenemisestä ja rappeutumisesta, eivätkä ne ja niistä johtuvat vaikeat toimintarajoitteet liity normaaliin ikääntymiseen. A:n avun tarve ei näin ollen johdu pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista.

Rauman kaupungin ei olisi tullut hylätä A:n hakemusta henkilökohtaisesta avusta mainitsemallaan perusteella. Tämän vuoksi hallinto-oikeuden ja sosiaali- ja terveyslautakunnan päätökset on kumottava ja asia palautettava lautakunnalle henkilökohtaisen avun järjestämiseksi.

Tätä kaikki asianomaiset noudattakoot.

Korkein hallinto-oikeus:

Ahti Vapaavuori
oikeusneuvos

Leena Äärilä
oikeusneuvos

Mikko Pikkujämsä
oikeusneuvos

Vesa-Pekka Nuotio
oikeusneuvos

Antti Pekkala (t)
oikeusneuvos

Anna Heikkilä
Asian esittelijä, oikeussihteeri

Jakelu

Päätös

Jäljennös

A, maksutta

Turun hallinto-oikeus

Rauman sosiaali- ja terveyslautakunta